

G. STESENS, *De nationale en internationale bestrijding van witwassen. Onderzoek naar een meer effectieve bestrijding van de profijtgerichte criminaliteit*, Antwerpen, Intersentia, 1996, 652 p.

Het afgelopen decennium zijn wereldwijd wetswijzigingen doorgevoerd om de witwaspraktijk preventief en repressief aan te pakken in het kader van de buitgerichte aanpak van criminaliteit. Internationale en regionale verdragen zijn tot stand gekomen en lidstaten hebben implementatiewetgeving uitgewerkt. Geleidelijk aan dienen zich nu ook de eerste spectaculaire zaken aan. De recente aanhoudingen in België en Nederland, zowel in de financiële wereld (bank en beurs) als in de ondernemingswereld zijn sprekende voorbeelden.

De keuze van G. STESENS en zijn promotor, PROF. C. VAN DEN WIJNGAERT, om dit thema tot proefschriftthema te kiezen is een schot in de roos geweest. De opzet van het proefschrift is ambitieus te noemen. De behandeling wordt niet beperkt tot het strafrechtelijk perspectief, maar de relevante aspecten van bestuursrecht, economisch privaatrecht, financieel recht en internationaal en Europees recht worden niet ontzien. Bovendien bevat het proefschrift ook een uitgebreide rechtsvergelijkende analyse met Nederland, Zwitserland en de Verenigde Staten, landen die de juridische voortrekkers zijn geweest en/of door hun regeling uitermate interessante juridische problemen en oplossingen bieden. Zeer lovenswaardig is dat in de opzet ook uitdrukkelijk is gekozen voor een geïntegreerde aanpak van straf- en strafprocesrecht. Voor veel thema's, maar niet in het minst voor dit thema, is dit ook absoluut noodzakelijk, hetgeen de Belgische wetgever nog niet heeft begrepen.

Het proefschrift bevat een schat aan informatie en talloze inspiratiebronnen. Het is ondoenbaar om dit in een notedop samen te vatten. Ik beperk me dan ook tot een korte aanduiding van de hoofdstructuur, zodanig dat u zich een idee kunt vormen van de inhoud. In hoofdstuk I staan de nieuwe strafrechtelijke instrumenten ter bestrijding van de profijtgerichte criminaliteit centraal. De auteur behandelt hier op achtereenvolgende wijze: de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel als onderdeel van een nieuw strafrechtelijk beleid, de confiscatie en de strafbaarstelling witwassen. Hoofdstuk II is gewijd aan de preventie van witwassen, met aandacht voor de rol voor de financiële instellingen, de toezichthouders en de overheid. Vervolgens komt in hoofdstuk III de gerechtelijke opsporing van en voorlopige maatregelen ter bewaring van vermoedelijke criminele vermogensvoordelen aan de orde. In dat kader wordt in het bijzonder ingegaan op het bank- en beroepsgeheim, het zwijgrecht en op het beslag en andere voorlopige maatregelen. De rest van het boek wordt gewijd aan het internationaal strafrecht. In hoofdstuk IV staat de internationale jurisdictie met betrekking tot witwassen centraal. Er wordt ingegaan op de territorialiteitsdoctrine en op de rechtsmacht t.a.v. het misdrijf witwassen en t.a.v. de handelingen van rechtspersonen. Veruit het omvangrijkste hoofdstuk is evenwel V, volledig gewijd aan de internationale samenwerking bij de bestrijding van witwassen. In dat kader worden behandeld: de doelstellingen van internationale samenwerking in strafzaken, de verhouding van de kleine rechtshulp in strafzaken tot andere modi, zoals de wederzijdse admini-

stratieve bijstand, de excepties bij rechtshulp, de internationale opheffing van het bankgeheim, de internationale voorlopige maatregelen en de internationale tenuitvoerlegging van confiscaties. Het proefschrift wordt afgesloten met samenvatting en conclusies. Voorts bevat het boek nuttige registers, zoals een register van internationale instrumenten, en trefwoordenregisters.

Zoals u kunt zien is de auteur geen onderwerp en geen rechtsdiscipline uit de weg gegaan. Daarenboven zijn diverse deelonderwerpen gestoffeerd met zeer interessante rechtsvergelijkende benaderingen, die goed inzicht bieden in het tot stand komen en de evolutie van deze nieuwe regelgeving. De ambitieuze opzet heeft evenwel ook zijn beperkingen. Door de enorme breedte van het proefschrift is het uiteraard niet mogelijk overal die rechtsvergelijking door te trekken. Zo wordt bijvoorbeeld in het interessante deel over de witwascellen, zoals in België de Cel voor financiële informatieverwerking (C.F.I.), niet ingegaan op de interessante positie van FINCEN in de VS. Ook interessante strafprocesrechtelijke elementen m.b.t. voorlopige maatregelen en beslag blijven in de rechtsvergelijking wat onderbelicht. Anderzijds heeft de auteur terecht uitvoerig aandacht besteed aan de relatie tussen administratief toezicht en strafrechtelijke opsporing in de staten en tussen wederzijdse administratieve bijstand en de rechtshulp in strafzaken op internationaal vlak. In dat kader had de actuele samenwerking van de witwascellen (Financial Intelligence Unit's, FIU's) op basis van Memoranda of Understanding (MOU's) en in het kader van de zgn. Egmont-groep meer aandacht verdiend, ook al besef ik dat het niet eenvoudig is om hierover adequate informatie boven tafel te krijgen.

Bewonderenswaardig is ongetwijfeld hoe STESENS de rechtsvergelijking weet te projecteren op de huidige Belgische regelingen en praktijken. Dat levert een diepe, scherpe en bij wijlen zeer kritische analyse op. Ik stip een aantal voorbeelden aan. Dat de wetgever er heeft voor gekozen om de ontneming van criminele vermogensvoordelen niet als een aparte sanctie in te voeren, maar onder de verbeurdverklaring onder te brengen, komt hem op forse kritiek te staan. Zo is ook de uitgebreide strafrechtelijke vrijwaring voor financiële instellingen die netjes melden opmerkelijk. Ook al hebben ze meegewerkt aan zware fiscale fraude, de melding van de transactie leidt ertoe dat alleen kan worden vervolgd voor witwassen. Tevens heeft het C.F.I. een opmerkelijk strenge geheimhoudingsplicht, hetgeen de samenwerking met andere handhavingsorganen zeer bemoeilijkt, zowel nationaal als internationaal. Voorts is het opvallend dat in België de strafprocesrechtelijke kant zwak is uitgewerkt. Zo is er van een bijzonder strafrechtelijk financieel onderzoek, dat afwijkt van het gerechtelijk onderzoek, geen sprake. Nochtans bewijst de ervaring in het buitenland dat er voor deze vormen van financiële criminaliteit bijzondere toezichts- en opsporingsmethoden noodzakelijk zijn. Tot slot is het Belgisch straf(proces)recht onvoldoende uitgerust om de internationale samenwerking op confiscatie-gebied aan te kunnen. Het ontbreekt met name aan een aantal specifieke bepalingen die vergeleken kunnen worden met de Nederlandse Plukze-internationaal. li

De ondertitel van het boek, onderzoek naar een **meer effectieve bestrijding** van de profijtgerichte criminaliteit, en de toonzetting van de inleiding zijn behoorlijk

instrumenteel ingekleurd. Met welke juridische instrumenten kunnen we het financiële hart van de georganiseerde misdaad treffen lijkt het hoofdmotto. Toch is dit beeld vals. STESENS gaat immer heel zorgvuldig in op de rechtsbeschermingskant. Op diverse punten analyseert hij Amerikaanse, Europese (E.V.R.M.) en nationale rechtspraak vanuit de optiek van de rechtsbescherming van verdachte en derden. Bovendien trekt hij duidelijk krijtlijnen. Zo is hij niet gewonnen voor de vergaande *in rem* confiscaties uit de VS, hoe effectief ze ook mogen zijn.

Voor al wie interesse heeft in financieel strafrecht, witwassen en confiscatiesancties is dit boek een onmisbaar standaardwerk. Maar ook degenen die zich willen verdiepen in bestuursrechtelijk toezicht en sanctionering, in administratieve en strafrechtelijke internationale samenwerking vinden in dit boek een schat aan informatie op een functioneel toepassingsterrein. En zoals we allemaal weten, het zijn de toepassingsgebieden die ons dwingen tot nadenken over de grondslagen van ons punitief recht. Ook dat heeft STESENS met vrucht bewezen.

J.A.E. VERVAELE

Voor recensie aangeboden boeken

KELLENS, G. et PEREZ-DIAZ, C. (ed.), *Le contrôle de la circulation routière dans les pays de la CEE*, Paris, L'Harmattan, 1997.

LECOMPTE, E., *Ritueel misbruik van kinderen*, Leuven, Van Halewijck, 1997, 299 p.

PIPERS, A. en DE HERT, P., *Handboek Privacy Persoonsgegevens in België (aanvulling)*, Brussel, Politeia.

SENAEVE, P., *Compendium van het jeugdbeschermingsrecht*, Leuven, Acco, 1998, 191 p.

VAN DEN WIJNGAERT, C. e.a., *Jurisprudentiebundel Strafrecht en Strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 1997, 465 p.